

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja a poštino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 8 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravništvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Deložniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Slov. poslanci in njih delovanje.

II. O drugi točki programa, o pravosodji in politični upravi je poročal tudi državni poslanec g. dr. Ferjančič. Oglašale so se pritožbe iz vseh pokrajin slovenskih, ne izvememo tudi Kranjske, kjer so vendar nekoliko na boljem, ali je seveda tudi tamkaj še mnogo želeli. Naglašali so poslanci iz Štajarske, da se kljub vsem dosedanjim prizadevanjem ni prišlo s slovenskim uradovanjem dalje, kakor da se slovenske uloge vsprejemajo in deloma slovenski rešujejo. Omenjalo se je nadalje, da so sodišča si pač omislila s toliko težavo priborjene slovenske tiskovine, da jih pa večinoma pustijo, naj se pravi omarah. Iz tega, kako se bode zasedlo izpraznjeno mesto predsednika okrožnega sodišča v Celju, se bode dalo razsojati, ali ima vlada v istini namen izpolniti željo Slovencev, da se na to mesto postavi predsednik, ki ne bode mrzil slovenščine in je zaviral pri sodišči. Iz Koroške se je poročalo, da se je po hudih naporih izposlovalo pomnoženje števila avskultantov za 5 mest, ki naj bodo v govoru in pismu slovenščine zmožni, naj bi se s tem opomoglo najhujši neprimoliki, da bi ne bilo treba posluževati se v občevanju s slovenskim ljudstvom zloglasnih tolmačev. Intenciji sodne uprave odgovorilo se je tako, da imenovani avskultanti niso bili v istini vsi slovenskega jezika zmožni, in da so ravno tisti, ki so bili zmožni, polagoma se odpravili iz Koroške. Tam še sploh ni o nikakem začetku slovenskega uradovanja niti govora. Gledé Koroške, kakor tudi Štajarske, slišale so se silne pritožbe proti političnim organom, kateri vsakošnje slovenske narodne pojave in težnje zavirajo. Govorili so tudi poslanci iz Istre v enakem smislu in tudi od Goriških in Tržaških poslancev čule so se jednake pritožbe. V obče se je naglašalo: da v pravosodnem postopanju so se videli še pred par leti nekaki nadopolni pričetki. V zadnjih letih je pa stvar silno opešala in se ne more

razun Kranjske o slovenskem uradovanju v pravosodji in v politični upravi več govoriti. (To je pač žalostna ilustracija dobe grofa Schönborna!) Sklenila se je naslednja resolucija:

Iz člena XIX. temeljnih zakonov z dne 21. decembra 1867 št. 142 državni zakonik izhaja pravica zahtevati: da uradi vsake vrste slovenskemu prebivalstvu v slovenskih pokrajinah izključno slovenski poslujejo in se zahteva v ta namen: a) da vlada imenuje za urade v slovenskih pokrajinah uradnike v govoru in pismu slovenščine popolnoma zmožne, in le-to znanje imajo dokazati pred redno komisijo višjega sodišča, oziroma namestništva, b) da vlada tudi sama čuva nad tem, da se oblastva v poslovanju s slovenskim prebivalstvom v istini slovenščine poslužujejo. Ravno isto se zahteva gledé na urade za hrvatski jezik v Istri.

V pospeševanje in olajšanje tega se zahteva, da se napravi oddelek štajarskega namestništva za Spodnjo Štajar po vzgledu onega za južno Tirolsko; da se ustanovi v Ljubljani višje deželno sodišče za slovenske in isterske pokrajine; da se ustanovi v Ljubljani pravniška akademija z vsemi pravicami vseučiliških fakultet in popolno pariteto slovenskega in hrvatskega učnega jezika.

O tej točki za danes pristavljamo samo toliko, da je po vsem naravno, da zahtevamo vsaj najpotrebnejše pripomočke ter mogočnost, da se že vendar jedenkrat izkopljemo iz sedanjega nenaravnega stanja. Povsod prevladujejo nas nasprotniki, da nam ni mogoče priti do svojih pravic. Obširneje pa hočemo govoriti prilično.

O tretje točki, o šolstvu slovenskem poročal je g. državni poslanec Klun. V vseh pokrajinah razun Kranjske so se konstatovali veliki nedostatki, ki so večinoma znani iz raznih razprav v državnem in v deželnih zborih. Navajale so se nekatere prav drastične ilustracije naših šolskih razmer. V Pulji na novo osnovani višji gimnaziji z nemškim podučnim jezikom,

še za neobligaten poduk v slovenščini ali hrvaščini ni mesta. Koroški poslanci so povdarjali, da tam ne bode prej miru, dokler vlada ne bode upeljala prostovoljno slovenskih šol. Kakšne ovire se stavljajo slovenskim šolam, to je razvidno iz naslednjega: če prosi občina za slovensko šolo, zahteva se, da prosi za-njo tudi krajni šolski svet, če prosita oba, prositi morajo še stariši, če se združijo vsi trije, še nič ne velja, potem odločuje še le deželni odbor, češ, da je on zastopnik občin. Kako pa odločuje, to je znano! Z Goriškega se je poudarjalo, da je ravnatelj gimnazije trd Nemec, ki ne ume slovenščine, še manj hrvaščine. O toliko potrebnih slovenskih paralelkah ni nič čuti. Na Štajarskem je še vedno v veljavi zlo: glasni germanizatorični ukaz, katerega še kljub vsem naporom naučna uprava ni odpravila. Le nekatere bolj pogumne občine dosegle so nekaj malega na tem polji. Sklene se naslednja resolucija:

Opiraje se na ravno isti člen temeljnih zakonov je gledé na šolstvo zahtevati: a) da se ljudska šola, namenjena odgoji slovenske, oziroma isterske hrvatske mladine povsod vredí na podlagi verskega izpovedanja in z izključno maternim učnim jezikom, da se za njo potrebno učiteljsko osebje pridobi s primerno vreditvijo dotičnih učiteljšč, ter da se šolsko nadzorstvo deželno, kakor tudi okrajno izroča le nadzornikom, ki so slovenskega, oziroma hrvatskega jezika popolnoma zmožni. Ravno isto velja gledé na obrtne šole, katerih ustanovitev naj vlada nadaljuje, v prvi vrsti pa naj popolni obrtno šolo v Ljubljani, obrtno šolo v Trstu pa tako preustroji, da se bode nekoliko predmetov podučevalo tudi v slovenskem jeziku.

b) da se na novo oživotvori gimnazija v Kranji in popolni v višjo gimnazijo, ter da se napravijo slovenske vzporednice razun na gimnaziji v Mariboru tudi na gimnaziji v Celji, Gorici in Trstu, za hrvatsko mladino v Istri pa da se na novo otvori gimnazija v Pazinu s hrvatskim učnim jezikom, ali pa da se vsaj napravijo hrvatske paralelke na državni gimnaziji v Pulji.

Vodstvo in nadzorništvo za slovensko in hrvatsko mladino namenjenih srednjih šol, oziroma paralelk naj se izroča takim ravnateljem in deželnim šolskim nadzornikom, kateri so slovenskega, oziroma hrvatskega jezika zmožni v besedi in pisavi.

c) Deželni šolski svet v Gradci in Celovci naj se razdeli v dva oddelka v slovenski in nemški.

d) Pravica absolviranih srednješolskih dijakov iz Dalmacije in Istre obiskovati vseučilišče v Zagrebu naj se raztegne tudi na mladeniče iz Tržaškega, Goriškega, Kranjskega, Štajarskega in Koroškega.

Kmetovalca sreča in nje viri.

(Konec.)

3. Tretja in sila važna lastnost pridnega kmeta in slovenskega očeta je lepa vzgoja otrok. Roditelji, ki ne vzgajajo lepo svojih otrok, ki jih ne vadijo že zgodaj krščanskega življenja, pletejo sebi in domovini oster bič. Izprijeni otroci pa niso starišem samo bič, nego tudi žeblji za njih trugo, ker jim grenijo in krašajo življenje.

Dragi moji, o! da bi bilo mnogo takšnih očetov, kakoršen je današnji naš slavljeneec. Njegovi otroci so njemu, so vsej župniji in domovini v čast in veselje. Ne bom govoril dalje o tem; saj so vam znani vsi; poznate g. profesorja, poznate dva gg učitelja, poznate dva kmeta, poznate dva pridna mladeniča, ki pomagata še očetu na rojstvenem domu; le to pristavim: blagor očetu, ki daje otrokom svojim tako vzgojo, ki se ne ustraši ne stroškov, ne truda, ki spozna, kako potrebna in koristna je šola in lepa vzgoja.

4. Slovenec je bil do najnovejše dobe nekako mrtev; ni znal, da je Slovenec; ni vedel, kaka nevarnost mu preti od vseh strani; ni vedel, da ima tudi on pravice svoje. Se le v novjšem času se je slovenski kmet začel gibati in zavedati. Sedaj se že dviga iz teme. Po časi mu žari dan, po časi spoznava, da tudi on velja toliko, kolikor Nemec, Lah in Madjar, po časi spoznava, da smo pred Bogom in postavo vsi jednaki in da nikdo nema pravice nas zatirati, če tudi smo majhen narod. Že voli narodno v okrajne zastope in deželne zbore; že pošilja na Dunaj takšne može, ki so rodoljubi z besedo in dejanjem, ki so zares Slovenci. Srečna in blažena je hiša, ki ima takega gospodarja. Blagor kmetovalcu, ki se ni nikdar omadeževal z izdajstvom, ki ni delal s svojimi brati, kakor Juda Iskarijot z Jezusom; blagor kmetovalcu, kateremu vest pravi, da je vedno gorel za domovino svojo, da je bil vselej na volišču slovenski korenjak, mož beseda, ki ni vlekel s tujci, temveč resnično ljubil narod svoj in dom slovenski!

Blagor mu, kajti nič ni hujega na stare dni, kakor očitane vesti, da je pomagal grob kopati domovini svoje, da se je veselil, kedar je ona žalovala in se solzila.

Starček, katerega petdesetletnico danes slavimo, sme s ponosom in mirno vestjo tudi v tem oziru gledati nazaj v preteklost.

5. Videli smo v Smolnikovej hiši delavnost, štedljivost, prelepo vzgojo otrok, in iskreno domoljubje; kdo bi mogel še sedaj dvojiti, da ne kraljuje ondu tudi pobožnost? Oj pač ni misliti, da bi bil kdo dober gospodar, priden oče in pošten Slovenec, ki je slab kristjan. Ni misliti, da bi bil v brezbožnej hiši tolik blagoslov; le „pravičnih rod se blagoslavlja, čast in bo-